
CASE STUDY WITHIN THE EDUCATION OF STUDENT MIDWIVES AND NURSES

Ivanichka Serbezova University of Ruse „Angel Kanchev“, Public Health and Health Care,
iserbezova@uni-ruse.bg**Tsveta Hristova**University of Ruse „Angel Kanchev“, Public Health and Health Care , tshristova@uni-ruse.bg

Abstract: This scientific report constitutes the ever growing need for applying activating educational methods for student midwives and student nurses. The essence of the case-study method of individual case which is used within the education of health experts is clarified. The pattern and its entity are described and a short historical review is presented. The main concepts exploited by the method are pointed. Case-study method appropriate areas of healthcare are examined. The need for applying individual clinical cases through a case-study method within the clinical education is evidenced. A scheme presents the necessary conditions for applying the method. An adapted case-study classification is proposed and the different types of cases for medical education purposes are described. The sources for building a case-study are schematically demonstrated together with a pattern for problem-posing situation analysis. A technological pattern for optimizing student midwives and nurses education within Clinical practice is presented. It is concluded that case-study facilitates and promotes active learning, helps in solving a clinical problem, develops clinical thinking and applying it in medical pedagogical practice has to become a daily routine. The ability to solve professional problems on their onset, planning and organizing health care are the skills and competences which need to be developed in the process of clinical education and case-study has a significant place in said process. Personal experience is shared demonstrating that students see the method as an opportunity to take initiative and feel independent. For the development of a suitable case-study, it is best fitting to use real situations within clinical activities and professionals - doctors, nurses, midwives, with extensive experience to be attracted by the professors for both clinical work and scientific ventures.

Keywords: Case-study, medical education, nursing and midwifery training, individual clinical cases, technological pattern for education through the case-study method, medical pedagogy

CASE STUDY В ОБУЧЕНИЕТО НА МЕДИЦИНСКИ СЕСТРИ И АКУШЕРКИ**Иваничка Сербезова**Русенски Университет „Ангел Кънчев“, Република България ФОЗЗГ, катедра *Здравни грижи***Цвета Христова**Русенски Университет „Ангел Кънчев“, Република България ФОЗЗГ, катедра *Здравни грижи*

Резюме: В научното съобщение е обоснована необходимостта от все по-широко прилагане на активизиращи методи на обучение при студентите медицински сестри и акушерки. Разяснена е същността на метода case-study – метод на индивидуалния случай, използван за клинично обучение на специалистите по здравни грижи. Описан е методът, неговата същност и е направен кратък исторически преглед. Посочени са основните понятия, използвани в метода. Разгледани са основните сфери на здравните грижи, при които е удачно да се прилага case-study. Обосновано е представена необходимостта от използването на индивидуални клинични случаи - case-study в клиничното обучение. Условиата, необходими за прилагането са дадени в схема. Предложена е адаптирана класификация на case-study и са описани различните видове кейсове за целите на медицинското образование. Схематично са представени източниците за изготвяне на case-study, както и модел на анализ на проблемна ситуация. Представен е технологичен модел за оптимизиране обучението по Клинична практика на студентите акушерки и медицински сестри. Направен е изводът, че case-study улесняват и насърчават активното учене, помагат за решаване на клиничен проблем, развиват клиничното мислене и тяхното използване в медицинската педагогическа практика трябва да стане ежедневие. Способността за решаване на възникнали професионални проблеми, планирането и организирането на здравните грижи са умения и компетенции, които е необходимо да бъдат развити в процеса на клиничното обучение и case-study имат съществено място в това. Споделен е собствен опит, за това, че студентите виждат в метода възможност да проявят инициатива и да се почувстват самостоятелни.

За разработване на подходящи case-study е най-удачно използването на реални ситуации от клиничната дейност и привличане от преподавателите на работещи лекари, медицински сестри, акушерки с богат опит както в клиничната работа, така и с научни интереси.

Ключови думи: кейс стъди, медицински образование, обучение на медицински сестри и акушерки, индивидуални клинични случаи, технологичен модел за обучение чрез case-study, медицинска педагогика

ВЪВЕДЕНИЕ

В ежедневната практика на медицинските специалисти възникват различни по сложност проблемни ситуации, които изискват *анализ и възможност за решаване на проблем*, с оглед точна и бърза преценка в определяне на специфични здравни грижи.

Съвременните педагози отчитат, че традиционните форми на обучение (лекция, семинар) имат недостатъци, които се проявяват в едностранната връзка между източниците на информация (преподаватели) и ползващите информацията (студенти). Делът на усвоените теоретични знания е недостатъчен, а приложението на тези знания на практика е проблем, особено при здравните специалисти, тъй като отсъства навика, способността за действие, а тя при медицинските манипулации трябва да е доведена до автоматизъм. Все повече се налагат мнения и идеи висшето образование за медицински сестри и акушерки да бъде на широка практическа основа, да предлага широк спектър от задачи, така че да бъдат използвани методи на активно обучение с акцент на формиране на критично и клинична мислене. Един от методите, активизиращи обучението е метода кейс-стади. Разпространението му е свързано с това, че той е насочен не толкова към усвояване на нови знания, колкото към развитие на общия интелектуален и комуникативен потенциал на студента и на преподавателя.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Терминът *case study* няма точен превод на български език, но се използват някои негови аналози: кейс метод, обучение чрез практически задачи, метод на конкретните ситуации, ситуационно обучение, ситуационни задачи.

Като цяло *case study* представлява специфична система за обучение, базираща се на формулиране на проблем, анализ, решение и обсъждане на ситуацията, както моделирана, така и реална. Обучаваните са длъжни да проанализират ситуацията, да се доберат до същността на проблема, да предложат възможни решения и да изберат най-доброто от тях.

Методът е получил широко разпространение зад граница и най-напред е бил приет в Харвардския бизнес университет. През 1910г. доктор Коупленд започнал да прилага в допълнение към лекции и семинари нова технология в обучението, предполагаща обсъждане със студентите на реални управленски ситуации [7]. В учебните аудитории канали ръководители на организации, които разглеждали със студентите съществуващи вътрешно-фирмени проблеми. Анализирали ги, разработвали предложения за относителни решения.

Методът се е разпространил широко през 70-80те години на миналия век в западните висши училища. На case study посвещаваха 35-40% от учебното време [3стр.131].

В Руската образователна система е използван в последните 20 години, въпреки, че още през 1926г. на конференции преподаватели разглеждали въпроси, свързани с различни методи и методики на обучение, в това число и метода на казусите [3 стр.132].

В България за обучение на медицински кадри чрез проблемни задачи говорят Ц. Воденичаров и М. Митова през 1995г. Методът е обогатен и разработен в следващите години от М. Митова и С. Младенова, от Т. Попов и Г. Петрова и др. [1,2,4,5,6,8].

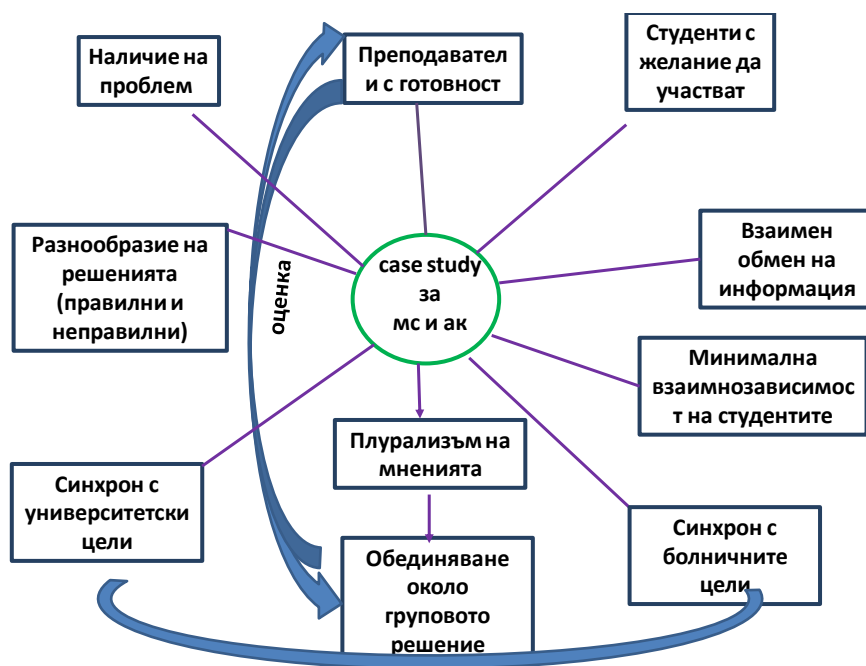
В днешно време методът добива все по-голяма популярност както в бизнес науките, така и в педагогическите науки и в частност в Медицинската педагогика.

Основната цел на метода е да активизира обучаемите. Същността му се състои в това, че на учащите са предлага да осмислят реална жизнена ситуация (в частност медицинска), описанието на която едновременно отразява някакъв практически проблем, но и актуализира определен комплекс от знания, които трябва да се усвоят при разрешаване на проблема.

Основните понятия, използвани в кейс-метода са „ситуация“, „анализ“ и произлизащото от тях „анализ на ситуация“ [3]. Ситуацията, като правило има потенциал да се изменя и тези изменения зависят от дейностите на хората, участващи в ситуацията. Анализът представлява мислено разчленяване на обектите на

части, за да изследват частите и да могат да си ги представят като едно цяло. Често болният пациент е обект на кейсове. Студентите трябва да се научат да анализират признаците на заболяването, да планират, подготвят, участват и интерпретират резултатите, да планират грижите, като си представят пациента като цяло. Така те прилагат холистичен подход в здравната грижа. В тази дейност е възможно участие на значителен брой студенти – в частта на изучаване на ситуацията, изясняване на различни гледни точки, сравнение на мненията и приемане на колективно решение. От една страна съществува минимална зависимост на обучаемите един от друг, наличие у всеки на правилни и неправилни отговори, взаимен обмен на информация, от друга – взаимното влияние обезпечава проявление на синергия(усилване на потенциала на всеки участник). Изследването на ситуацията завършва не с единствено решение, а с алтернативни решения. На фиг. 1 са представени условията за използване на метода *case study* при обучение на медицински сестри и акушерки.

С методът *case study* се изучават *индивидуални клинични случаи*, с реални проблеми. Методът може да бъде приложен за различни сфери на здравните грижи: да се диагностицира проблем, да се търси решение на по-рано възникнал проблем от комуникативен, етичен, изследователски, управленски характер. Обучаваните могат да бъдат оценявани, както по предприетите действия за разрешаване на проблема, така и за възможните последствия от предложените варианти за решение. В зависимост от сложността на решаваните задачи методът може да се използва във вид на кратко упражнение с продължителност 45 минути, а също и в разгърнат вид – за една цяла клинична практика – 6 часа, за самостоятелна работа в къщи или за провеждане на изпитна процедура. В някои случаи може да бъде изготвян цял курс за определена дисциплина, състоящ се от няколко занятия.

Фиг.1. Условия за прилагане на метода *case study* в обучението на медицински сестри и акушерки

Ю. Н. Лапыгин предлага удачна класификация на кейсовете в зависимост от критерия избран за база. Предлагаме адаптиран вариант на Лапыгин за целите на настоящото изследване – кейсове в Здравните грижи. Табл. 1

Табл. 1

Адаптирана класификация на кейсове според типизацията /по Ю. Н. Лапыгин/

Критерий за типизация	Типове кейс
По съдържание	Практически

	Обучаващи Научно-изследователски
По задачи	Кейс болница Кейс ситуации
По обем и структура на информацията	Комплексни Сбити Мини-кейсове
По източници на изходната информация	За реални болници и случаи За измислени болни, болници и случаи
По структура	Структурирани Неструктурирани
По форма на представянето	На хартия Видеокейсове
По ниво на сложност	За първокурсници За напреднали студенти За стажанти За работещи медицински сестри и акушерки в системата на СДО
По дисциплини	Философия и въведение в сестринските и акушерски грижи Специални сестрински и акушерски грижи Клинична практика Преддипломен стаж Избираеми дисциплини
По региони	Русе София Варна Плевен Пловдив Стара Загора Благоевград
По вида на клиничната база	Университетска многопрофилна болница за активно лечение /УМБАЛ/ МБАЛ Социални домове Санаториални домове Детски заведения Гериатрични домове
По ситуации	Известни ситуации Подобни ситуации Случайни ситуации

Практическите кейсове представляват отражение на реални събития в здравните грижи за пациентите, моделирани медицински събития или проблеми, които трябва да бъдат решени. Задачата на обучаваните е да приведат процедурата до типична учебна ситуация, в която се изработват навици за търсене на решение. В този процес е важно да се изработят умения за синтез, обединение на частното в типично с отграничаване на общите признаци на елементите, причините, факторите, възможните последици.

Научно-изследователските кейсове са ориентирани към това да въвлечат студентите към изследователска работа. Например стажантите от четвърти курс могат да бъдат въвлечени към съставяне на кейсове за първокурсници.

Клиничните казуси поставят за разрешаване не само лечебно-диагностични, а и редица проблеми от друг характер – профилактични, етични, деонтологични, социални и др. Освен точността и прецизността на знанията тук особено значение имат напрежението на спешната ситуация, необходимостта от неотложно

решение, бързото и навременно действие и отговорност, свързана с постигане на очаквания резултат[2 стр. 117]

Комплексните кейсове са достатъчно обемни (10-15 страници), съдържат много подробна информация, първични данни, документи, мнения, информацията може да е обемна и слабо структурирана, възможни са противоречиви данни. Студентите са длъжни самостоятелно да се доберат до нужната информация, да снемат анамнеза, да проучват ИЗ, да потърсят нормативни документи, инструкции, фармацевтични данни и др. Те трябва сами да предложат алгоритъм за анализ и за избор на решение. Кейсът може да съдържа няколко варианта на решения от които да се избере най-доброто, но в някои случаи предлаганите решения не са оптимални и единствения начин за успешно справяне със задачата е да се предложи собствено решение.

Сбитите кейсове са предназначени за разбор на конкретно занятие и предполагат обща дискусия.

Мини-кейсовете отразяват практически ситуации, описващи определен проблем в кратка форма. Обемът на информация е достатъчен за това, че студентите, притежаващи необходимите знания и опит могат да предложат обосновано решение.

В учебния процес се използват преди всичко известни ситуации, като за тяхното решение има подготвени образци (еталони). В този случай методът на решение на ситуацията е стандартен. Когато при разглеждане на ситуацията е необходимо да се сравни с друга подобна ситуация, не винаги аналогична, но с една и съща основа, която може да се видоизменя, тогава се говори за подобни ситуации.

Случайни са ситуациите, които не се срещат в ежедневната практическа дейност и не трябва да се сравняват с образци, следователно трябва да се намери ново нетрадиционно решение.

В настоящото изследване се приема, че ситуациите в casestudy по дисциплината Клинична практика (КП) на студентите акушерки и медицински сестри, могат да отразяват:

- приемане, превеждани и изписване на пациент;
- снемане на анамнеза;
- подготовката на пациент за манипулация и оперативна интервенция;
- акушерски грижи за рисковата бременност;
- вземане на видове изследвания;
- психопрофилактика на пациент;
- подготовка и водене на раждане;
- обучение на майката в процеса кърмене и хранене на новороденото;
- профилактика на значими заболявания;
- обучение в първи грижи за новороденото;
- в палиативните здравни грижи и др.

Умелото използване на casestudy в КП при студентите акушерки и медицински сестри позволява оптимално решение едновременно на три **педагогически задачи**:

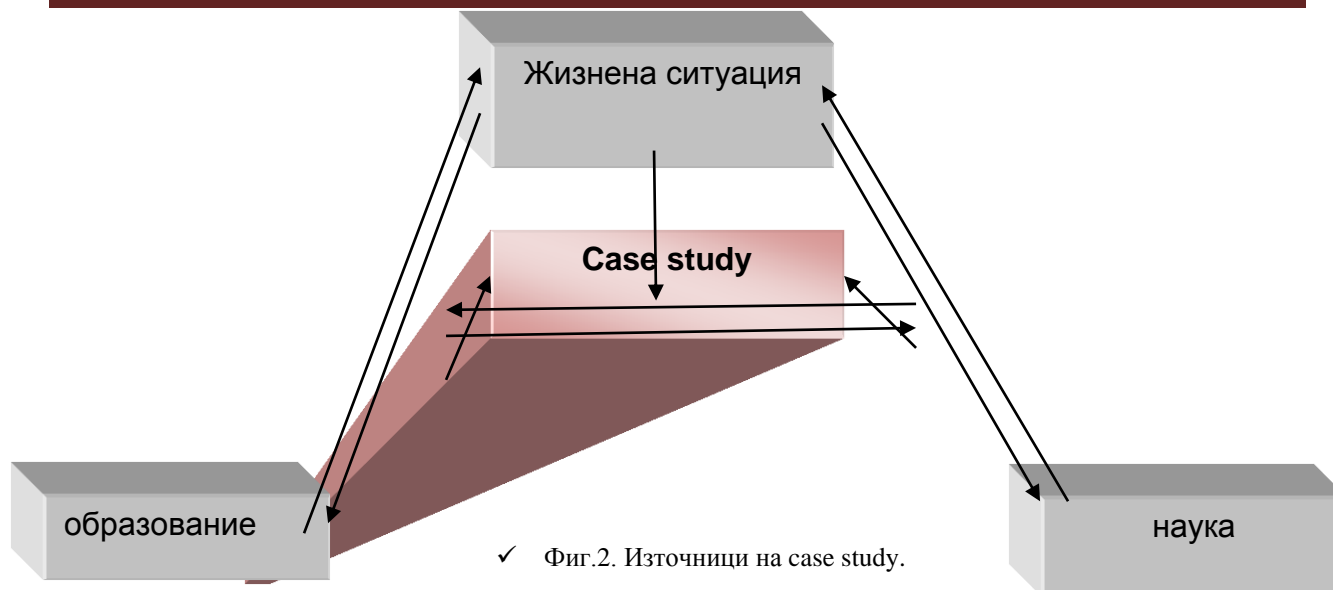
- преподавателят ръководи учебния процес;
- всички студенти са активни участници в учебната работа;
- съществува обратна връзка и контрол на качеството на обучение в процеса на усвояване на знания.

Индивидуалните случаи се изработват и прилагат в учебния процес в зависимост от учебните програми:

- ✓ трябва да съответстват на целите на обучението;
- ✓ максимално да са доближени до реалната професионална дейност/с потенциално реални проблеми/;
- ✓ задачите да са подбрани така, че да разполагат с многовариантни пътища за решение;
- ✓ информацията в индивидуалните случаи да се обновява с измененията и новостите от реалната практика.

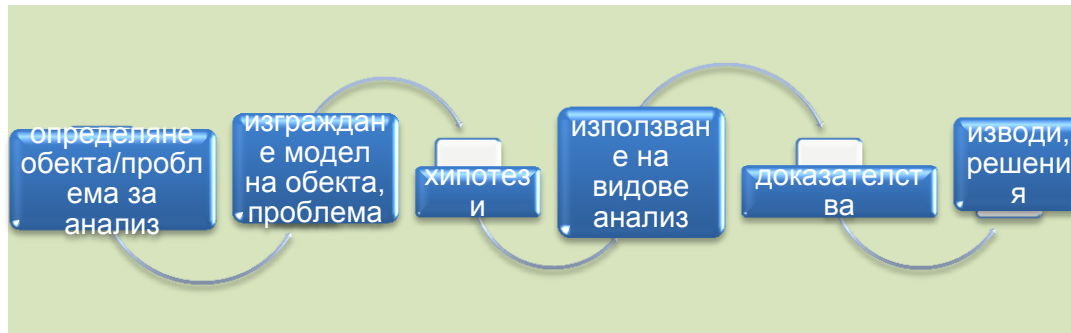
Прилагането на метода casestudy осигурява безопасна клинична ситуация, в която се развиват умения, трайни знания и компетенции.

Кейсовете, като интелектуален продукт имат своите източници.

В case study за студентите акушерки и медицински сестри се отразяват реални събития в здравните грижи за пациентите, моделирани медицински събития или проблеми, които трябва да бъдат решени. Задачата на обучаваните е да приведат процедурата до типична учебна ситуация, в която се изработват навици за търсене на решение, умения за синтез, обединение на частното в типично с ограничаване на общите признаци на елементите, причините, факторите, възможните последствия. Това се постига с анализа на индивидуалния случай.

Представен е модел на процеса на анализ на ситуацията с метода case study - фиг.3.

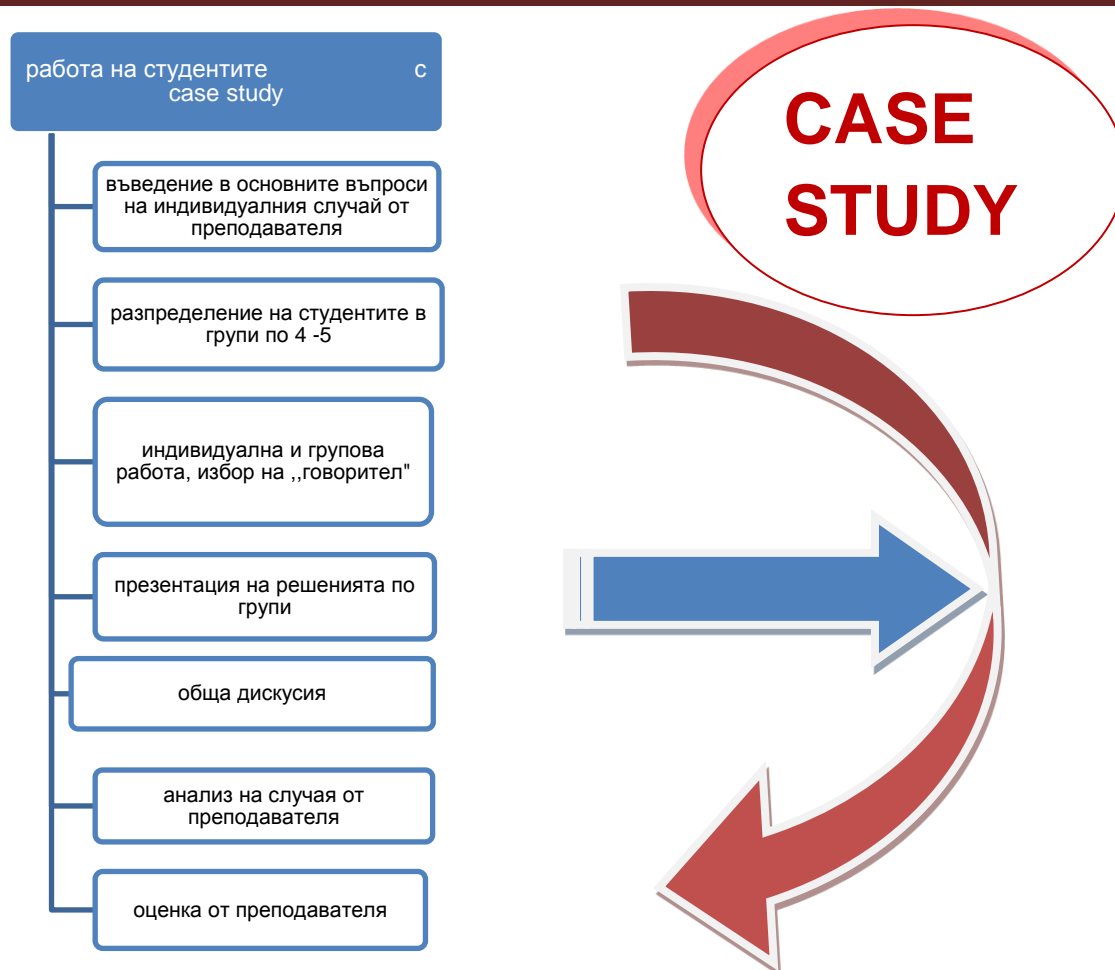
Фиг. 3. Модел на процес на анализ на ситуацията с case study.

Може да се направи обобщение, че индивидуалният случай е сложна единица, изградена от реални събития, включваща настоящи и актуални проблеми, изследвана с множество методи. За да не се допусне „излизане“ от случая, предлагаме поставяне на „граници“:

- точна дефиниция;
- точно време;
- точно място;
- точно формулирано действие .

Анализът на педагогическата и медицинска литература показва съществуването на много и различни модели на подготовка, разработване и решаване на индивидуални случаи.

В предложената фиг.5. е представен технологичен модел за оптимизиране на обучението по Клинична практика на студентите акушерки и медицински сестри чрез прилагане на casestudy. За целите на настоящото изследване е разработена следната блок-схема.

Фиг. 4. Технологичен модел за оптимизиране на клиничната практика на студентките акушерки и медицински сестри чрез използване на метода case study.

В предложения модел постановките са насочени към медицинската проблематика. В него са съчетани идеи, свързани с обучението на медицински сестри и акушерки. Посочен е очаквания резултат от въздействието на метода на case study - изграждане на организационни, комуникативни и интелектуални компетенции с фокус към клиничното мислене.

Изследователски проучвания показват, как казуси улесняват и насърчават активното учене, помагат за решаване на клиничен проблем, развиват критичните умения за мислене и съответно клиничното мислене. Използването на казуси в обучението подпомага сестрите и акушерките - педагози в насърчаване на активното учене. Освен това, съдейства за развитие на умения за клинично мислене, които са изключително важни за здравните специалисти.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В своята съвкупност теоретичната и практическата подготовка на студентите акушерки и медицински сестри формира професионалните компетенции като интегрална характеристика на личността, определяща нейната способност и готовност за решаване на професионални проблеми и задачи в реални ситуации, върху основа на умелото използване на придобитите знания, професионален и жизнен опит. В практическото обучение студентите се срещат с пациенти и техните проблеми, които трябва да бъдат разрешени. Способността за решаване на възникналите професионални проблеми, планирането и организирането на здравните грижи са умения и компетенции, които е необходимо да бъдат развити в процеса на клиничното обучение. Чрез метода на индивидуалния случай – *case study*, се развиват когнитивните възможности за анализиране, трансформиране на знания, прогнозиране и прилагане на логически разсъждения. Той е

ориентиран към бързата приложимост на знанията в практиката и формира позитивна професионална мотивация. Проблемните ситуации представени в индивидуалните клинични случаи– *case study* обуславят зараждането на познавателна потребност в студентите и по този начин активизират познавателната им дейност. Те поемат ръководната роля в моделираната професионална среда, което ги мотивира да изразяват становища и решения, да организират самостоятелно необходимите здравни грижи, да „усещат“ отговорността на бъдещата си професия.

Case study методът намира определено място при подготовката на медицински сестри и акушерки. Той дава възможност за гъвкавост на преподавателя, тъй като в болничната база не винаги има подходящи клинични случаи. Интересен е за студентите, развива критичното и клинично им мислене. Трябва да се отчете и това, че изисква много време за подготовка от страна на преподавателя.

Собствено проучване показва, че студентите виждат в този метод възможност да проявят инициатива, да се почувстват самостоятелни в усвоените теоретични знания и овладени практически умения в процеса на формиране на професионалната си компетентност.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Воденичаров, Ц., М. Митова, Медицинска педагогика, МУ София, 1995
- [2] Воденичаров, Ц., М. Митова, С. Младенова, Медицинска педагогика, АРТИК София, 2008
- [3] Лапыгин, Н., Методы активного обучения. Учебник и практикум, Изд-во : Юрайт, Москва, 2016
- [4] Митова, М., Методика на обучението по практика в медицинските колежи, София, 1998, изд. „График Консулт“ ООД, стр. 132
- [5] Митова, М., С. Младенова, Методи на практическото обучение на специалистите по здравни грижи, София, 2008, изд. „Артик“, стр. 144
- [6] Младенова, С. Методика на обучението по практика по специалностите от професионално направление „Здравни грижи“, МУ София, ЦМБ, София 2015
- [7] Панфилова, А. П. Мозговьештурмы в коллективномпринятиирешений: учеб. Пособие, Иновационныепедагогические технологии: Активное обучение. С.-Петербург. Изд-во : ИВЭСЭП; Знание, 2005 С. 44
- [8] Попов, Т. ,съавт., Медицинскапедагогика, Габрово, 2010, изд. „ЕКС-ПРЕС“, стр. 283